

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Розвиток ринкових умов господарювання в нашій країні вимагає стабілізації темпів зростання обсягів виробництва. Це потребує оновлення більшості основних фондів на промислових підприємствах, що в свою чергу призводить до необхідності активізації інвестиційних процесів.

Слід зазначити, що інвестиційна діяльність підприємств не зводиться тільки до фінансування поточних інвестиційних потреб підприємства. У сучасних умовах найчастіше пріоритетне значення набувають питання формування перспективних напрямів інвестиційної діяльності підприємства, ефективним інструментом вирішення яких є стратегічне планування. Підкреслимо, що стратегічне планування інвестиційних процесів являє собою найбільш складну форму планування. Ця складність зумовлена, насамперед, довгостроковим періодом здійснення стратегічного планування й виникаючою звідси високою мірою непередбачуваності реалістичності планових рішень.

Традиційно стратегічне планування інвестиційної діяльності розглядається як процес планування довгострокових інвестиційних цілей підприємства й шляхів досягнення цих цілей. Період стратегічного планування становить при цьому, як правило, 3–5 років, тобто стратегічне планування ототожнюється з довгостроковим. Але розробка стратегічного плану – це більш складний та комплексний процес. Його упорядкування залежить від ряду чинників, до яких належать: тривалість періоду загальної стратегії розвитку підприємства; передбачуваність інвестиційного клімату держави, регіону, а також розвитку кон'юнктури інвестиційного ринку; специфіка інвестиційної діяльності підприємства.

В загальному вигляді стратегія представляє собою концепцію того, як

досягаються головні цілі підприємства, вирішуються проблеми, які стоять перед нею й розподіляються необхідні для цього обмежені ресурси. Найважливішою функцією стратегічного управління інвестиційною діяльністю фірми є розробка інвестиційної стратегії, під якою розуміється формування системи довгострокових цілей інвестиційної діяльності і вибір найефективніших шляхів їх досягнення. Але інвестиційна стратегія завжди пов'язана з поточним станом підприємства, його діючою технічною, технологічною та фінансовою базою, здійснюваною фінансово-господарською діяльністю. Стратегія дає відповіді на основні питання, що завжди стоять перед дирекцією підприємства: продовжувати чи коригувати здійснювану діяльність; якщо коригувати, то в яких напрямках; в яких обсягах продовжувати чи коригувати діяльність; які це дасть результати через рік, два, три; які кошти для такого розвитку потрібні та як формуються джерела їх фінансування.

Слід зазначити, що питанням формування інвестиційної стратегії промислових підприємств в даний час приділяється значна увага, про що свідчить ряд наукових публікацій [1–4]. Проте дотепер не в повній мірі розроблено комплексний підхід, що враховує тривалість інвестиційного циклу, можливі джерела фінансування, ризик та інші чинники, які спричиняють вплив на хід реалізації інвестиційного проекту. Метою даного дослідження є узагальнення існуючих теоретичних аспектів формування інвестиційної стратегії та виокремлення ряду послідовних етапів процесу стратегічного планування капіталовкладень на промислових підприємствах.

Основною метою управління інвестиційною діяльністю на рівні підприємства є забезпечення найефективніших шляхів реалізації інвестиційної стратегії на окремих етапах здійснення проектів. В процесі реалізації цієї основної мети інвестиційне управління направлено на вирішення задач, серед яких виділимо основні.

Забезпечення високих темпів економічного розвитку підприємства за рахунок ефективної інвестиційної діяльності. Стратегія розвитку будь-якого підприємства з моменту його створення припускає постійне економічне

зростання за рахунок збільшення обсягів діяльності, а також галузевої, асортиментної і регіональної диверсифікації цієї діяльності. Це економічне зростання забезпечується, в першу чергу, за рахунок інвестиційної діяльності, в процесі якої реалізуються довгострокові стратегічні цілі підприємства.

Забезпечення максимізації доходів (прибутку) від інвестиційної діяльності. Прибуток є основним показником, який характеризує результати не тільки інвестиційної, але і всієї господарської діяльності підприємства. Проте для цілей економічного розвитку підприємства потрібен не балансовий, а чистий прибуток, що залишається в його розпорядженні, тобто очищений від податків і інших обов'язкових платежів. Тому за наявності альтернативних рішень в напрямках інвестування слід за інших рівних умов вибирати ті, які забезпечують зрештою найбільшу суму чистого прибутку з розрахунку на вкладений капітал.

Забезпечення мінімізації інвестиційних ризиків. Інвестиційні ризики досить різноманітні і притаманні практично всім формам інвестиційної діяльності. При певних несприятливих обставинах ці ризики можуть викликати втрату не тільки прибутку від інвестицій, але і частини капіталу, що інвестується. Тому при обґрунтуванні управлінських рішень, пов'язаних з реалізацією окремих інвестиційних проектів, необхідно суттєво обмежувати інвестиційні ризики і пов'язані з ними фінансові втрати.

Забезпечення фінансової стійкості і платоспроможності підприємства в процесі здійснення інвестиційної діяльності. Інвестиційна діяльність пов'язана з відволіканням фінансових коштів у значних розмірах і, як правило, на тривалий період. Це може привести до зниження платоспроможності підприємства по поточних господарських операціях, невчасному виконанню платіжних зобов'язань перед партнерами, державним бюджетом і інших їх видів, тобто до створення передумов для банкрутства. Крім того, фінансування окремих інвестиційних проектів часто здійснюється за рахунок значного залучення позикових коштів. Різке підвищення частки позикових коштів в активах підприємства може привести до зниження фінансової стійкості в

довгостроковому періоді. Тому, формуючи джерела інвестиційних ресурсів, слід наперед прогнозувати, який вплив це надасть на фінансову стійкість підприємства і його поточну платоспроможність.

Пошук шляхів прискорення реалізації інвестиційних програм. Намічені до реалізації інвестиційні програми повинні бути виконані щонайшвидше виходячи з таких міркувань: високі темпи реалізації кожної інвестиційної програми сприяють прискоренню економічного розвитку підприємства в цілому; чим швидше реалізована інвестиційна програма, тим швидше починає формуватися додатковий грошовий потік у вигляді прибутку від інвестицій і амортизаційних відрахувань; прискорення реалізації інвестиційних програм скорочує терміни використання кредитних ресурсів (в частині тих інвестиційних проектів, які фінансуються із залученням позикових коштів); швидка реалізація інвестиційних програм сприяє зниженню інвестиційних ризиків, пов'язаних з несприятливою зміною кон'юнктури інвестиційного ринку, погіршенням інвестиційного клімату в країні.

Зазначимо, що всі перераховані задачі управління інвестиційною діяльністю найтіснішим чином взаємозв'язані. Так, наприклад, забезпечення високих темпів розвитку підприємства може бути досягнуте, з одного боку, за рахунок підбору високодохідних інвестиційних проектів, а з іншого, – за рахунок прискорення реалізації інвестиційних програм, передбачених на тому чи іншому етапі його розвитку.

Формування інвестиційної стратегії підприємства є складним процесом, що базується на прогнозуванні кон'юнктури інвестиційного ринку і умов здійснення інвестиційної діяльності. Складність цього процесу полягає і в тому, що при формуванні інвестиційної стратегії виконується пошук і оцінка альтернативних варіантів інвестиційних рішень, якнайповніше відповідних іміджу підприємства і задачам її розвитку. Певна складність формування інвестиційної стратегії полягає також в тому, що вона не є незмінною, а вимагає періодичного коректування з урахуванням змінних зовнішніх умов і нових можливостей зростання підприємства. Початковою передумовою формування

інвестиційної стратегії є базова стратегія економічного розвитку підприємства. По відношенню до неї інвестиційна стратегія носить підрядний характер і повинна узгоджуватися з нею по цілях і етапах реалізації. Інвестиційна стратегія при цьому розглядається як один з головних факторів забезпечення ефективного розвитку підприємства відповідно до вибраної нею базової стратегії. Добирати інвестиційну стратегію слід з огляду на ряд критеріїв, котрі визначають її доцільність:

- узгодженість з фінансовими ресурсами, які можуть бути спрямовані на інвестиції;
- ефективність, тобто узгодженість результатів і реальних витрат на їх досягнення;
- визначеність за термінами досягнення встановленої мети;
- оптимальність поєднання очікуваного досягнення потрібної прибутковості та можливих ризиків і невизначеності майбутнього періоду;
- узгодженість запланованих інвестицій із загальноекономічними умовами зовнішнього для підприємства середовища.

Враховуючи складність, комплексність та багатогранність процедури стратегічного планування інвестиційних процесів, представляється доцільним її розподіл на ряд етапів. Вони повинні здійснюватися в певній послідовності, яка в загальному вигляді представлена на рис. 1.

Специфіка діяльності більшості промислових підприємств та сутність інвестиційної стратегії потребують врахування зміни вартості грошей у часі. Ці методи достатньо відомі та відображені в ряді робіт [5–7]. Але при цьому актуальним залишається питання визначення оптимального періоду формування інвестиційної стратегії. Цей етап залежить від ряду умов, серед яких:

Рис1. Основні етапи процесу формування інвестиційної стратегії підприємства

- передбаченість розвитку економіки в цілому і інвестиційного ринку, зокрема;
- тривалість періоду, прийнятого для формування базової стратегії фірми;
- галузева приналежність та розмір підприємства.

Наступним етапом розробки інвестиційної стратегії є формування стратегічних цілей інвестиційної діяльності, яке повинне виходити, перш за все, з системи цілей базової стратегії. Такі цілі можуть бути сформовані у вигляді

забезпечення приросту капіталу, зростання рівня прибутковості інвестицій і суми доходу від інвестиційної діяльності, зміни пропорцій у формах реального і фінансового інвестувань, технологічної і відтворювальної структури капітальних вкладень, а також галузевої і регіональної спрямованості інвестиційних програм і т.д.

Розробка найефективніших шляхів реалізації стратегічних цілей інвестиційної діяльності здійснюється по двох напрямках: розробка стратегічних напрямів інвестиційної діяльності й розробка стратегії формування інвестиційних ресурсів. Визначення стратегічних напрямів інвестиційної діяльності базується на системі цілей цієї діяльності. На цьому етапі виходячи з загальної стратегії економічного розвитку підприємства й прогнозу кон'юнктури інвестиційного ринку формується система цілей інвестиційної діяльності і основні її напрями на довгостроковий період, визначаються пріоритетні завдання, які повинні вирішуватися у найближчій перспективі. В процесі розробки стратегічних напрямів послідовно розв'язуються такі задачі, як визначення співвідношення різних форм інвестування на окремих етапах перспективного періоду, визначення галузевої спрямованості інвестиційної діяльності, а також визначення регіональної спрямованості інвестиційної діяльності.

Всі напрями і форми інвестиційної діяльності підприємства здійснюються за рахунок формованих нею інвестиційних ресурсів. Стратегія формування інвестиційних ресурсів є важливим складовим елементом не тільки інвестиційної, але і фінансової стратегії підприємства. Розробка такої стратегії покликана забезпечити безперебійну інвестиційну діяльність в передбачених обсягах; найефективніше використання власних фінансових коштів, що направляються на такі цілі, а також фінансову стійкість підприємства в довгостроковій перспективі. Розробка стратегії формування інвестиційних ресурсів фірми здійснюється по наступних етапах:

- прогнозування потреби в загальному обсязі інвестиційних ресурсів;
- вивчення можливості формування інвестиційних ресурсів за рахунок як

власних джерел фінансування, так і позикових джерел;

- визначення методів фінансування окремих інвестиційних програм і проектів;
- оптимізація структури джерел формування інвестиційних ресурсів, яка передбачає забезпечення раціонального співвідношення власних і позикових коштів фінансування інвестицій за окремими кредиторами й потоками майбутніх платежів з метою запобігання зниження фінансової стійкості і платоспроможності в майбутньому періоді.

Етап конкретизації інвестиційної стратегії передбачає встановлення послідовності і термінів досягнення окремих цілей і стратегічних задач. В процесі цієї конкретизації повинна забезпечуватись зовнішня і внутрішня синхронізація в часі. Зовнішня синхронізація передбачає узгодження в часі реалізації інвестиційної стратегії з базовою стратегією підприємства, а також з прогнозованими змінами кон'юнктури інвестиційного ринку. Внутрішня синхронізація базується на узгодженні в часі реалізації окремих напрямів інвестування між собою, а також з формуванням необхідних для цього інвестиційних ресурсів.

І, нарешті, на останньому етапі проводиться оцінка розробленої інвестиційної стратегії, яка здійснюється на основі наступних критеріїв.

Узгодженість інвестиційної стратегії фірми з базовою стратегією фірми. При цьому досліджується узгодженість цілей, напрямів і етапів реалізації цих стратегій.

Внутрішня збалансованість інвестиційної стратегії. В процесі такої оцінки визначається, наскільки узгоджуються між собою окремі стратегічні цілі і напрями інвестиційної діяльності, а також послідовність їх виконання.

Узгодженість інвестиційної стратегії із зовнішнім середовищем. При цьому оцінюється, наскільки розроблена інвестиційна стратегія відповідає прогнозованим змінам економічного розвитку інвестиційного клімату країни, а також кон'юнктура інвестиційного ринку.

Можливість реалізації інвестиційної стратегії з урахуванням ресурсного

потенціалу, який мається. В процесі такої оцінки в першу чергу розглядаються потенційні можливості підприємства у формуванні фінансових ресурсів за рахунок власних джерел. Розглядається, також можливість залучення до реалізації інвестиційної стратегії фінансових, технологічних, сировинних, енергетичних і інших ресурсів, що вимагаються.

Прийнятність рівня ризику, пов'язаного з реалізацією інвестиційної стратегії. В процесі такої оцінки розглядаються ступіні основних інвестиційних ризиків і їх можливі фінансові наслідки для підприємства.

Результативність інвестиційної стратегії. Оцінка результативності інвестиційних програм базується, перш за все, на визначенні економічної ефективності їх реалізації. Разом з цим оцінюються і позаекономічні результати, що досягаються в процесі реалізації інвестиційної стратегії (зростання іміджу підприємства, поліпшення умов праці її співробітників та ін.).

Формування інвестиційної стратегії на промислових підприємствах з дотриманням наведених етапів дозволить упорядкувати процедуру планування капіталовкладень. Це сприятиме покращанню точності планів, мінімізації рівня ризику та підвищенню рівня обґрунтованості управлінських рішень.

1. Идрисов А.Б., Картышев С.В., Постников А.В. Стратегическое планирование и анализ эффективности инвестиций. Издание 2-е., стереотипное. – М.: Информационно-издательский дом «Филинь», 1997. – 272 с.
2. Барановський О.І., Туріянська М.М. Залучення інвестицій: питання теорії і практики. – Д.: „Астро”, 1999. – 276 с.
3. Міщенко А.П. Стратегічне управління: Навч. посіб. – Київ: „Центр навчальної літератури”, 2004. – 336 с.
4. Залознова Ю.С. Економічна діагностика інвестиційних проектів при прийнятті управлінських рішень // Регіональні перспективи, 2003. - № 4-5 (29-30). – С.12 – 18.
5. Савчук В.П. Оценка эффективности инвестиционных проектов. – М.: ИНФРА, 2001. – 145 с.
6. Виленский П.Л. Оценка эффективности инвестиционных проектов: Теория и практика / П.Л. Виленский, В.Н.Лившиц, С.А. Смоляк. – М.: Дело, 2004. – 888 с.
7. Запоточный И.В., Кузьмина Т.С. Оценка инвестиционных проектов: методологические подходы // Фондовый рынок, 2001. - № 4.- С.24 – 27.